

CEVAPSIZ ARAMALAR

Müzeyyen ÇELİK

Cevapsız Aramalar Şair Hüseyin Karacalar'ın ilk şiir kitabı. Geçtiğimiz mayıs ayında Ebabil Yayıncılıktan çıkan kitapta on sekiz şiir yer alıyor. Hüseyin Karacalar'ın şiirlerini *Aşkar*, *Karagöz*, *Hece* ve *Mahalle Mektebi* dergilerinde gördük. Ağır ve sağlam adımlarla uzun yıllardır şiir yayımlıyor Karacalar.

Hüseyin Karacalar'ın şiirlerinin dili konuştuğumuz Türkçedir. O şiirlerinde özentili dil oyunlarına, uydurma sözcüklere başvurmaz. Hatta kendi kültürümüze, alışageldiğimiz dile yabancı tek bir kelime dahi karşımıza çıkmaz. Üstelik şair bunu yaparken şiirini edebî çizgiden de uzaklaşturmaz. En sade dille en öz anlatıma nasıl ulaşılır bunu çok iyi başarmıştır.

Günümüzde özellikle şiir çok farklı mecralarda yoluna devam etmekte. Bazı şiirleri okuduğumuzda şimdi şair burada ne demek istiyor sorusunu sormadan edemiyoruz. Bunun yanında türlü kelime oyunları ile karşılaşırız. Popüler kültürün yani piyasanın ya da çağın gereği olarak aktarılan bu kargaşalar içindeki kaotik şiir birçok okuyucu için kendine henüz yer bulamadı ve edebî anlamda da değer kazanamadı. Bu çağa ait olmasına rağmen Hüseyin Karacalar'ın şiirini bu bakımdan da apayrı bir yere koyabiliriz. Onun şiiri bizim dünyamızdan uzak ve anlaşılabilir bir dünyaya ait değildir. Onun şiiri kendi dünyasının ve gözlemediği dünyanın apaçık bir yansımasıdır. Şairin öğretmenliğini, tarihçiliğini, taşralılığını,

Cevapsız Aramalar, Hüseyin Karacalar
Ebabil Yayınları

memleketini, ailesini, arkadaş çevresini, okuduğu kitapları, dinlediği müzikleri, duvarındaki kireç badanayı, içtiği çayı buluruz onun şiirinde. Şair bunu yaparken lirizmin derinliklerinde de kaybolmaz ve o ince çizgiyi korur. Lirizm bu tarz şiirlerde tehlikeli bir yayılma gösterip şiiri ele geçiriyor bazen ve bu da şiirde boğucu bir etki oluşturabiliyor.

Hüseyin Karacalar'ın şiirinde dikkatimi çeken bir diğer şey de aforizma niteliği taşıması muhtemel mısralardan kaçınması. Günümüzdeki özellikle genç şairlerin içine düştükleri tuzaklardan biri yüz altmış karakteri geçmeyecek mısra üretip sosyal medyada paylaşılmasını sağlamaları. Karacalar şiirinde bu tuzaklara düşmez. O sadece şiir yazmak ister ve şiire yönelik bunun ötesinde medyatik bir amaç şiirlerinde sezilmez. Şiirlere ağırbaşlılık ve kendinden eminlik hâkimdir.

Cevapsız Aramalar bunların yanında meselesi olan bir şiir kitabıdır da. Amerika'dan, kapitalizmden, çeklerden, senetlerden, kredilerden, nefret eder. Bu-

nun yanında “yere düşen mandalın ağrıyan yanlarını ovdum” (s. 14) mısrasındaki gibi incecik bir duyarlılığa sahiptir.

Hüseyin Karacalar’ın şiiri dil ve anlatım olarak her ne kadar sadeyse de anlam olarak kendini çok kolay ele vermez. Şiirleri okuduğumuzda önce bize verilmek istenen duyguyu hissediyoruz ama şairin asıl söylemek istediğini anlamak istiyorsak biraz daha çaba sarf etmemiz gerekir. Bu da onun şiirine çağdaşlarının arasında bir yer olduğunu açıkça gösterir. Günümüz şiiri zaten çeşitli yaklaşımlar olmakla birlikte söylenmek istenenin biraz perde arkasından belirmesiyle ortaya çıkan bir seyir izlemekte.

Çevapsız Aramalar’da hayatın anlamlandırılması, insanın bunun karşısındaki durumu, yalnızlığı, yalnızlık karşısındaki çaresizliği de işlenmiş. Ayrıca pişmanlıkların dışavurumu şiirlerin derinliklerinde

fark ediliyor. Buna rağmen ümitsiz de değil şair.

“Beni kıyı zannettiler bende biriktiler
Çok geldiler çok üzülüm gelirken sel
Gelirken kum getirdiler
Olsun Allah izin verirse
Mutlu bir sona yetişebilirim”

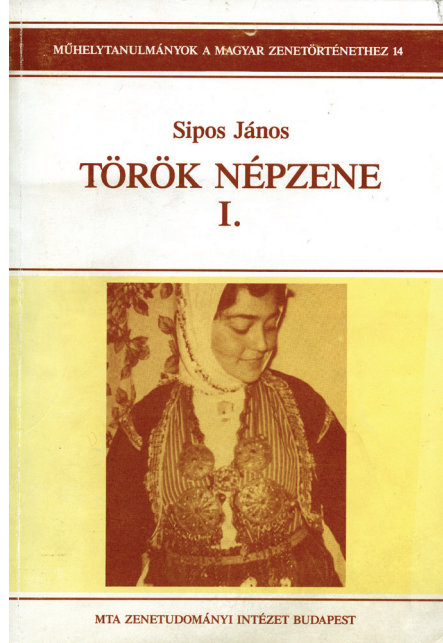
Kitapta kendine yer bulan on sekiz şiir de birbirinden güzel yerlere dokunuyor ama “Cahildim Dünyanın Rengine Kandım”, “Diş Plağı”, “Sen Muş’ta Uzak Bir Kışta” ve “Şair Kalabalığı” şiirleri üzerinde biraz daha fazla durulması gereken türden şiirler. Özellikle “Sen Muş’ta Uzak Bir Kışta” “şiiri şairin Muş’taki yaşantısıyla ilgili bize ipuçları veriyor ve gurbette yaşanan yalnızlığın, uyum sorununun, hayat gailelerinin hoş bir anlatımını buluyor ve biraz da duygulanıyoruz.

TÖRÖK NÉPZENE-I

Nevzat GÖZAYDIN

Avrupa ülkeleri arasında Türk dili ve kültürü hakkında en eski ve yoğun çalışmaların Macaristan bilim dünyasında ayrı ve göz ardı edilemeyecek bir durumda devam edip gittiğini söylemek mümkündür. H. Vambéry ile başlayan Türkoloji araştırmaları 21. yüzyılda da Macaristan’daki üniversitelerde başarılı bir şekilde yapılmaktadır.¹

Elimizdeki kitaba ulaşmak bir hayli zaman aldı. Kitabın yazarı, 90’lı yıllarda Ankara’da iken, eşi Eva Csaki Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Macar Dili ve Edebiyatı bölümünde okutman olarak görevli idi. Kendisi de zaman zaman fa-

Sipos Janos, *Török Népzene-I*, Mta/ Zenetudományi Intezet, Budapest, 1994, 412 S.

¹ bk., Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü*, TDK Yayını, Ankara 1998, 349 s.

kültemize gelir, özellikle ilk defa bağımsız bölüm hâline gelen Halk Bilimi'ndeki derslerimize ilgi gösterirdi. Türkçeyi orta derecede bilmesine rağmen, mânilerimize ve türkülerimize olan düşkünlüğünü sık sık ortaya koyar, öncelikle ünlü müzikolog Bela Bartok'un izinden giderek Türk ve Macar halk müzikleri arasında kanıtlanmış olan güçlü örnekleri yakalamaya çalışırdı. Bunun için yaptığımız konuşmalar sırasında onun Anadolu'da derlemeler yapmak isteği ağır basınca, ilk önce Bartok'un gittiği yerlerde araştırma yapma fikri gerçekleştirildi. Çukurova köylerinde aylarca kalıp derlemeler yaptı, sonra İç Anadolu'da, Trakya köylerinde yüzlerce metin derledi. İlk derlediği metinlerin bant kayıtlarından bir kopyasını da bana verip bunlarda anlayamadığı sözlerin anlaşılır kılınmasını istedi. Birlikte dinlediğimiz kasetlerdeki halk ağzı sözler böylece anlaşılır bir duruma getirildi. Derleme çalışmalarını kendisi kıt kanaat finanse ediyor, araştırma bursu bulamıyordu. İki çocuklu bir ailenin de sorumluluğunu taşıdığı için burs bulması şarttı. Bunu sağlayabilmek için benden, Halk Bilimi Bölüm Başkanı olarak bir referans mektubu istedi ve ben de kendisine bunu seve seve verdim. Böylece Macaristan'daki bir kurumdan burs buldu ve çalışmalarını hızlandırdı. Derlediklerini de kitap hâline getirmeyi başardı.

Bu kitap işte o ilk derlemeleri Türk diline kazandıran bir çalışmadır. Yazarın müzikolog olarak böyle bir hazineyi bize kazandırmış olması ayrıca takdire değer bir harekettir. Güney illeri olan Denizli, İçel, Antalya, Burdur, Adana ağırlıklı olmak üzere Afyonkarahisar, Ankara, Yozgat, Kayseri ve Eskişehir köylerinden derlediği parçalardan ilk 200 kadarını bu kitapta sözleri ve notalarıyla birlikte buluyoruz. Daha sonraki yıllarda bu araştırmalarına devam etmiş olan J. Sipos, özellikle Trakya'daki araştırmalarını Türk dinî müziği üzerinde yoğunlaştırmış olup, köylerden derlediği

bütün metinleri yine notalarıyla birlikte ayrı bir eserinde Türk bilim dünyasına kazandırmıştır.²

Elimizdeki kitap önsöz (s. 1) ve koleksiyonun müzik bakımından tasnifi (s. 3-10) ile başlamaktadır. Müzik yapısı mire-do olan tiplerin incelenmesi (s. 14-27) ve Türk-Macar melodileri arasındaki ilişkiler (s. 28-52) ile sürdürülen çalışma, bizim için asıl önemli olan derlenen metinlerin aktarıldığı ve notalarıyla birlikte verildiği Türkçe sayfalarıdır (s. 52-260). "Ekler" ise s. 261-374. sayfalar arasındadır. İngilizce açıklamalar ise Macarca bilmeyen okuyuculara kolaylık sağlamaktadır (s. 375-421).

Kitapta yer alan 200 mâni ve türküde geçen Türkçe sözlerin zaman zaman yöresel ağız özellikleri taşımakta olduğunu görüyoruz. Söz gelimi, "gavak, entare, yemek, garşı, gınalı, gaş, gomşu, guzu, feslikan, gulak, guş, tumar, çığırmak, garga, nenne, geymek, gonmak, döndermek, gandedil, gaz, enmek, göy, galmak, gafa, eglık, enci vd. bunlar arasındadır. Fonetik yazım kullanılmadığı için, kitabı okuyanlar bu küçük değişikliklerde herhangi bir sıkıntı çekmezler. Toros dağları ve Çukurova ağırlıklı ağız çalışmalarında dikkate alınması gereken bir çalışma olduğunun altını çizmemiz gerekir. Son yıllarda ülkemizde, TRT kadroları da dâhil, derlemelerin azaldığını göz önüne alırsak, bu kitabın ayrı bir önem taşıdığını da belirtmek, araştırmacının hakkını teslim olacaktır.

Kitabın "Ekler" bölümünde yer alan kaynaklar da okuyucuların sorularına cevap verecek genişliktedir.

Ortaya çıkardığı bu değerli çalışma için J. Sipos'u kutluyorum ve yeni çalışmalarını bekliyorum, çünkü daha elinde yayımlanmamış yüzlerce metin olduğunu biliyorum.

2 bk. Janos Sipos-Eva Csaki, *The Psalms and Folk Songs of a Mystic Turkish Order*, Budapest 2009, 665 s.

TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI İÇİN YENİ BİR BAŞVURU KAYNAĞI: ANLATIBILİM

Meriç KURTULUŞ

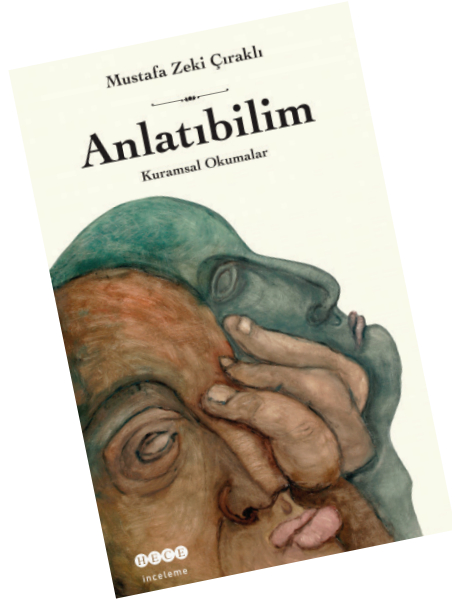
Başlangıçta yapısalcılık etkisinde bir kuram olarak geliştirilen anlatı bilimi, zamanla çeşitli eleştiri okulları tarafından değişime uğrayarak edebiyat eleştirisinin disiplinlerarası bir mecraya taşınmasına imkân vermiştir. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Zeki Çıraklı'nın çoğunluğu *Hece* dergisinde yayımlanmış makaleleri ile son yazılarını bir araya getirdiği kitabı *Anlatıbilim: Kuramsal Okumalar*, dünyada edebiyat ve tarih alanında araştırmacıların başvurduğu bir yöntem olarak prestijli konuma erişmiş bu okuma biçiminin hem teorik hem de uygulamalı olarak derinlikli bir şekilde ele alındığı ufuk açıcı bir çalışma. *Anlatıbilim*, çeviriler dışında bu alanda yayımlanmış en önemli kuramsal araştırmaların etrafıca ele alındığı özgün bir Türkçe kitap olması açısından da önemli bir eser.

Çıraklı, *Anlatıbilim*'de edebiyatta tahkiye geleneğiyle modern anlatı arasındaki farklılıklara dikkat çekerek romanın anlatı geleneğine getirdiği yeniliklerin izini sürer. Epik ve romans gibi klasik türlerle roman arasındaki anlatsal öğeleri karşılaştırır. Bu karşılaştırma sırasında Mikhail Bakhtin, Gerard Genette ve Mieke Bal gibi bu alanın önde gelen araştırmacılarının teorik yaklaşımlarından hareket eder. Geleneksel tahkiyeciler ile modern anlatıcı arasındaki farklılıklara da değinen Çıraklı, yazar, metin ve okur arasındaki ilişkilerin zamanla nasıl değişime uğradığını ortaya koyar.

Geleneksel anlatıcı, hikâye aracılığıyla dinleyicisine ahlaki bir mesaj ve öğüt vermeyi hedeflerken “Batı medeniyetinin önemli bir taşıyıcısı hâline gelen” modern anlatıcı ise okuruyla estetiğe odaklanan bir ilişki kurmak niyetindedir (17). Elbette, Çıraklı bu ayrıma dikkat çekerken

ahlaki mesajlar içeren romanları göz ardı etmemektedir. Ancak geleneksel anlatıda didaktik mesajlar daha doğrudan ve açık bir şekilde iletilirken, romanda yeni anlatı stratejilerinin bir araya gelmesiyle verilmek istenen ideolojik mesajlar söylemlerin arkasına gizlenerek örtük bir biçimde dile getirilir. Bu durum estetik yönü güçlü olan bir romanın farklı eleştirel yaklaşımlarla okunabilmesini mümkün kılmaktadır. Bu nedenle, Çıraklı anlatım bilimcilerin zamanla metinlerin ortak kurgusal özelliklerini tespit etmek yerine anlatıların söylem analizine odaklanmayı tercih ettiklerini vurgular.

Söylem analizini mümkün kılan anlatılarda karşımıza çıkan -Genette'in deyişiyle- “odaklayıcı”lardır (fokalizör). Metinlerde karşımıza çıkan odaklayıcılar kimi zaman anlatıcı kimi zaman da karakterlerdir. Mustafa Zeki Çıraklı, kurmacada deneyimin odaklayıcılar aracılığıyla aktarıldığını, anlatıların bakış açısının da onlar

Çıraklı, Mustafa Zeki, *Anlatıbilim: Kuramsal Okumalar*, Ankara: Hece Yayınları, 2015.

tarafından belirlendiğini ifade eder. Gelecekte anlatıda hikâyenin bakış açısını anlatıcı belirlerken modern anlatıda ise odaklama görevi karakterlerle anlatıcı arasında dönüşümlü olarak üstlenildiği için bakış açısı çeşitlilik gösterir. Kitapta bakış açısının değişkenlik ve çeşitlilik göstermesinin romanda Bakhtin'in terimiyle çok sesliliğin üretilmesini sağladığı belirtilir.

Mustafa Zeki Çıraklı, anlatıyı meydana getiren stratejileri teoriler çerçevesinde ele almakla kalmayıp kuramları William Blake'den James Joyce'a, Adalet Ağaoğlu'ndan İsmet Özel'e Batı edebiyatı ile Türk edebiyatının roman ve şiir türündeki seçkin yapıtlarına uygulamıştır. Bu işlem sırasında yazarın edebiyat geleneği-

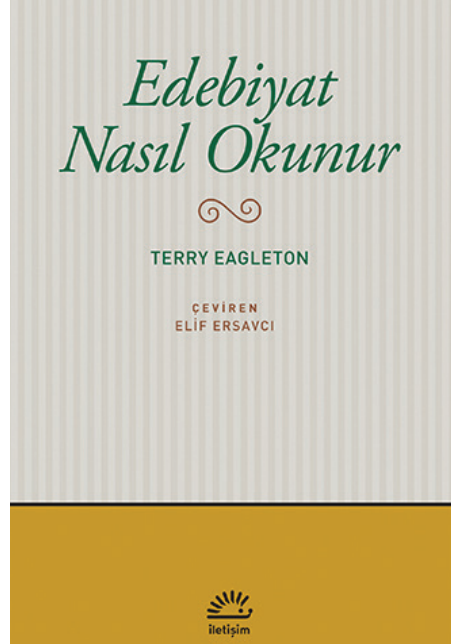
mizi oluşturan metafiziğin pek çok yönden Batı metafiziğinden ayrıldığını göz önünde bulundurarak teorileri mesafeli bir yaklaşımla metinlere uygulama gayretinde olması dikkate değerdir.

Tanıtma yazısına sığamayacak kadar derin ve zengin bir alan olan anlatım bilimiyle ilgili Türkiye'de son yıllarda yapılmış sayılı çalışmalar arasına bir yenisinin daha eklenmesini son derece heyecan verici buluyor, Mustafa Zeki Çıraklı'nın kitabının yalnızca Batı edebiyatı alanında değil, Yeni Türk Edebiyatı araştırmalarında da yakın geleceğin önde gelen başvuru kaynakları arasında yer aldığını görmeyi temenni ediyorum.

EDEBİYATI OKUMA KILAVUZU

Mehmet ÖZTUNÇ

Vladimir Nabokov, *Edebiyat Dersleri* yapıtında iyi okur ve iyi yazar konusunu irdelerken bir yazarın şu üç bakış açısından ele alınabileceğini söyler: Bir hikâye anlatıcısı, bir öğretmen ve bir büyücü. Nabokov, buradan bir adım öteye sıçrar ve büyük yazarın; hikâye anlatıcısı, öğretmen ve büyücü vasıflarını kendi anlatımında kaynaştırdığını söyler. Daha sonra ise bir nitelik cetveli belirler ve yazarı büyük yapan temel niteliğin "büyüçülük" olduğunu kaydeder. O, büyük yazarın çerçevesini bu sözlerle çizerken biz de oradan büyük okurun görüldüğü bir ufuk yakalarız. Büyük okur, bir yapıta yazar dolayımından sinen hikâye anlatıcısı ve öğretmenlik gibi nitelikleri çözümlemenin görece daha kolay fakat asıl mesele olan büyüçülüğü fark etmenin, çözümlemenin ise enikonu zor bir iş olduğunu ta baştan kabul ederek metinle ilişki kuran kişidir. Bu zorluğu kabul, okurla metin arasında bir mesafe duygusu oluşturduğu gibi metni, okur nezdinde öznel bir

Edebiyat Nasıl Okunur, Terry Eagleton,
İletişim Yayınları

değere de taşıyan bir edimdir. Pekiyi, büyüyü çözümlenerek araçlar var mıdır, varsa bunlar somut bir şekilde okura sunulabilir mi?

Edebiyat kuramı üzerine yazdığı eleştiri kitaplarının yanı sıra siyaset ve felsefe etrafında da çarpıcı ve önemli yapıtlar kaleme alan Terry Eagleton, *Edebiyat Nasıl Okunur* adlı çalışmasında, en genel hatlarla söylersek edebiyat ve okur arasındaki ilişkiyi irdeliyor. Eagleton, daha önce dilimize kazandırılan *Edebiyat Kuramı, Kültür Yorumları* gibi kitaplarında da temel bilgiler ekseninde geliştirdiği yorumlar ve verdiği örneklerle zihinlerde muğlak, puslu bir hâlde duran esaslı teorik konulara bir netlik ayarı vermişti, bu konuları okurun zihninde berraklaştırmıştı. *Edebiyat Nasıl Okunur*'da da Eagleton, diğer çalışmalarında sürdürdüğü metodolojik anlayış çerçevesinde yol alıyor ve eleştirel çözümlemenin de keyifli bir şekilde okunabileceği savını öne sürüyor. Eagleton, kitabın amacını ve hedef kitlesini ise şu sözlerle ifade ediyor, “*Edebiyata yeni başlayanlara rehberlik etmesi niyetiyle kaleme alınmış olsa da hâlihazırda edebiyat çalışmalarında içinde yer alan insanlar ya da sadece boş zamanlarında şiir, oyun ve roman okumaktan hoşlananlar için de faydalı olacağını umuyorum.*” *Edebiyat Nasıl Okunur* daha çok, başlıklar çerçevesinde verilen örneklerin çokluğu ve somutlama çabalarının fazlalığıyla dikkati çekiyor. Zaten Eagleton da kitabın hemen girişinde Nietzsche'den ödünç aldığı “yavaş okuma” kavramını, handiyse eleştiri ile eşitleyerek bu geleceğin ardından hiçbir iz bırakmadan yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtiyor. Çalışmasını ise daha çok bu geleceği kurtarma çabasına mütevazı bir katkı olarak değerlendiriyor. Daha sonra ise Eagleton'la yazarlar, yapıtlar ve örnekler ekseninde baş döndürücü okuma serüveni başlıyor.

Kitap, beş bölümden oluşuyor. İlk başlık olan “Açılışlar”da Emily Bronte'nin *Uğultulu Tepeler* romanının giriş bölümü spekülâtif bir tartışma ile ele alınıyor. Yazar bu bölümde, sözün hemen başın-

da eleştirinin temel ilkesini anımsatıyor, “*Edebiyat öğrencilerinin en sık düştüğü hata dosdoğru şiirin ve romanın ne söylediğinin peşinden gidip söylediği şeyi nasıl söylediği sorusunu bir kenara atmak.*” Okullarda edebiyat öğretmenlerimizin sınavlarda verdiği bir metnin hemen altına sıraladığı, “Parçanın ana fikrini bulunuz?” sorusu da bu çerçevede tartışılabilir. Belki de burada bizim bir metni hâlâ daha çok ideolojik hüviyetiyle ele almanın arkaikliğinden, bir türlü estetik bir nesne olarak irdeleyememenin eksikliğinden de söz etmek mümkün. Daha sonra sözü dil ögesine getirerek dikkatimizi şu sözlerle yine estetik olana yönlendiriyor, “[*Edebî eser*] içeriğinin, içeriğinin sunulduğu dilden ayrı düşünülmemeyeceği yazı türüdür. Edebî eserlerde dil, gerçekliğin yahut deneyimin basit bir aracı değil, esasıdır.” Açılışların daha çok sahne hazırlanmasına yönelik olduğunu kaydeden Eagleton, açılışları anlamlandırılan kültürel referans çerçevesine de işaret ediyor. Kitaptaki sözlerle devam edelim, “*Hiçbir edebî eserin açılışı tam anlamıyla mutlak değildir. Bütün okumalar belli bir miktarda sahne kurulumu içerir. Bir metnin yalnızca anlaşılabilir olması için bile pek çok şey hâlihazırda var olmalıdır. Bunlardan biri, söz konusu eserden önce gelen diğer edebî eserlerdir. Her edebiyat eseri bilinç dışında bile olsa yüzünü diğer eserlere döner.*” Eagleton, yazarın bu bölümde daha güçlü bir performans ortaya koyma gayreti içinde olduğunu belirterek, “*Genellikle bir yazarın en efendi hâlini birinci bölümün başında görürsünüz; okuyucuyu etkileme hevesinde, hercai gözleri sayfada tutma çabasında, elinden gelenin en iyisini yapma kararındadır.*” “Açılışlar”da yazarın ya da yapıtın genel stratejisini çözümlendiğini, okuma sürecinde okurun yolunu aydınlatan ışıklar düşürüldüğünü söyleyebiliriz. Ama bir kurmaca eser hakkındaki yargının ancak kitabın tamamı okunduktan sonra verilebileceğinin de altını özenle çiziyor.

Okura, edebî esere ilişkin anahtar hükmünde şu önermeyi sunuyor, “*Edebî eser derken kast ettiğimiz şey, kısmen ne söylediği nasıl söylediğine dayanarak alınması gereken eserdir.*”

“Karakter” adlı ikinci bölümde kurmaca metnin en çetin ceviz konusu irde leniyor. Eagleton, burada ilkin edebiyat ve gerçeklik konusunu belirginleştiriyor. Ve edebî karakterlerin sadece metnin çerçevesi içinde var olduğunu onları gerçek insan larmış gibi ele almanın eserin edebîliğini göz ardı etmek anlamına geleceğini kaydediyor. Hamlet’in Shakespeare, Helda Gabler’in de Henrik İbsen tarafından yazılmadan önce var olmadıklarını anımsatıyor. Eagleton sözünü şu bağlamda derinleştiriyor, “*Edebî karakterlerin geçmişi ve geleceği yoktur.*” Bu roman kahramanlarının bir hayatı olmadığı anlamına gelmiyor. Onun için de şu savı ileri sürüyor, “*Roman kahramanlarının kendi hayatları vardır, o hayat siz romanı bitirdikten sonra da devam eder.*” Tip karakter ayrımı etrafında yaptığı tartışmada ise, edebiyat karakterinin bireysellikleri zenginleştiği ölçüde iyi işlenmiş karakterler olduğu verili yargısını hemen karşısına ise, “*Ama bir ölçüde ‘tip’ olmasalar, daha önce de karşılaştığımız nitelikler sunmasalar, anlaşılabilir olurlardı.*” savını yerleştiriyor. Bu arada tip kelimesinin de karakter kelimesi gibi basılı harf anlamında geldiği bilgisini paylaşıyor.

Daha sonra ise karşımıza Anlatı bölümü çıkıyor. Burada okurun, metinden keyif alabilmesi için anlatıcının otoritesine boğun eğmesi gerektiğinin altını çiziyor. Çünkü anlatıcı ile didişen okur, metnin dünyasını, düzlemini geçersiz kılar. Eagleton, asıl bu bölümde gerçeklik tartışmasını derinleştiriyor. Verdiği bir örnek ise oldukça dikkati çekicidir. 18. yüzyılda *Güliver’in Gezileri*’ni okuyan bir piskoposun, kitabı büyük bir öfkeyle ateşe attığını

çünkü okuduklarının tek kelimesine dahi inanmadığını söylediğini aktarır. Burada belki de genel kabul gördükleri için daha çok klasikler etrafında savlarını açmıyor. “Anlatı”da üstü kapalı da olsa biçem ve biçim konularına ilişkin önemli değinilerde bulunuyor.

Yorum bölümünde okuduğumuz, “*Okur yoksa edebiyat da yoktur.*” sözüyle bizi, Alımlama kuramının eşiklerine kadar götürüyor. Çünkü “*edebiyat eserinin madde nesnelere değil etkileşimlere olduğunu*” belirtiyor. Bir kitap, ancak okurun zihnine dokunduğu, orada yeni anlam öbekleri var ettiğinde karşılığını bulabiliyor. Eagleton, bir kitap dolayımında okurdan okura faklılık gösteren anlamlardan çok, okur tekinde ortaya çıkan anlamı, yorumu gündemde tutuyor.

Kitabın son bölümü “Değer” ise bir edebiyat eserinin değerini tayin eden niteliklerin ne olduğunu göz önüne serer. Eleştiri kuramı içinde değer belirleyen yaklaşımlar ele alırken bu savların karşısına karşı savları da yerleştiriyor. Yenilik, çığır açma, evrensel, zaman aşırı, gerçekçi, klasik, derin, karmaşık, tutarlı... gibi birçok başlığı bu bağlamda tartışmaya açarken daha çok bunun öznel yargılara çerçevesinde anlam kazandığını vurguluyor. Eagleton, “*Ölçütler değer yargıları oluşturmamızda bize rehberlik etseler de bizim adımıza yargılarda bulunmazlar.*” dedikten satranç örneğini veriyor. Evet, Eagleton’ın da belirttiği gibi sadece kurallarına uymuş olmak satrançta kazanmaya yetmez çünkü iş kurallara uymak kadar bu kuralların yaratıcı bir şekilde uygulamaya konmasıyla kazanılır. Ve uygulamanın nasıl yaratıcı hâle getirileceğini de kurallar bize söyleyemez. Söz değer ve öznelikten açılmışken Nabokov’u şu sözünü anmamak olmaz, “*Değerli olan her şey bir ölçüde özeldir.*” Değil midir?